

Υπόθεση C-344/19

Αίτηση προδικαστικής αποφάσεως

Ημερομηνία καταθέσεως:

2 Μαΐου 2019

Αιτούν δικαστήριο:

Vrhovno sodišče Republike Slovenije (Σλοβενία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

2 Απριλίου 2019

Αναιρεσείων:

D. J.

Αναιρεσίβλητη:

Radiotelevizija Slovenija

[παραλειπόμενα]

**ΑΙΤΗΣΗ
ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΣ**

Ενώπιον του Vrhovno sodišče Republike Slovenije [Ανώτατου Δικαστηρίου της Δημοκρατίας της Σλοβενίας] εκκρεμεί υπόθεση εργατικών διαφορών η οποία κινήθηκε από τον **D. J.** [παραλειπόμενα], αναιρεσείοντα, κατά της **RADIOTELEVIZIJA SLOVENIJA**, οργανισμού δημοσίου δικαίου, [παραλειπόμενα], αναιρεσίβλητης, Λιουμπλιάνα, [παραλειπόμενα],

με αίτημα την καταβολή μισθολογικών διαφορών για ποσό ύψους **53 985,02 ευρώ**.

Το Vrhovno sodišče Republike Slovenije (Ανώτατο Δικαστήριο της Δημοκρατίας της Σλοβενίας) [παραλειπόμενα],

με διάταξη [παραλειπόμενα] στις 2 Απριλίου 2019 ανέστειλε τη διαδικασία και αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.

[σελ. 2 του πρωτοτύπου]

I. Πραγματική και νομική κατάσταση

1. Ο αναιρεσείων άσκησε μισθωτή δραστηριότητα ως τεχνικός με ειδίκευση στις μεταδόσεις. Εργάστηκε από την 1η Αυγούστου 2008 έως τις 31 Ιανουαρίου 2015 σε ορισμένα Κέντρα μετάδοσης (στο εξής: ΚΜ) και, ειδικότερα, μέχρι και τον Ιούνιο 2013 στο ΚΜ του Ροχοίη και από τον Ιούλιο 2013 στο ΚΜ του Κρνάβεν. Η φύση της εργασίας, η απόσταση του ΚΜ από τον τόπο κατοικίας [παραλείπόμενα] και η περιοδική δυσκολία πρόσβασης στο ΚΜ [παραλείπόμενα] όπου παρείχετο η εργασία κατέστησαν αναγκαία τη διαμονή πλησίον του τόπου εγκατάστασης. Η αναιρεσίβλητη οργάνωσε τη διαμονή σε κατάλυμα στο ΚΜ (με κουζίνα, καθιστικό, χώρο ανάπαυσης και λουτροαποχωρητήριο). Στο ΚΜ εργαζόνταν συγχρόνως δύο εργαζόμενοι –δύο τεχνικοί– οι οποίοι εναλλάσσονταν κατά βάρδιες ή χρονικά διαστήματα. Μετά την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας, οι δύο τεχνικοί μπορούσαν να αναπαύονται στο καθιστικό ή να ασχολούνται με ψυχαγωγικές δραστηριότητες στην περιοχή. Μπορούσαν να διαθέτουν τον ελεύθερο χρόνο τους στο μέτρο των δυνατοτήτων που προσέφερε η αντίστοιχη περιοχή.
2. Οι διαπιστώσεις των προηγούμενων βαθμών δικαιοδοσίας σχετικά με την κατανομή του χρόνου εργασίας και το καθεστώς άσκησης της επαγγελματικής δραστηριότητας είναι περιορισμένες, αλλά από αυτές προκύπτει κατά τρόπο αρκούντως σαφή ότι οι δύο εργαζόμενοι ασκούσαν την επαγγελματική τους δραστηριότητα κατά βάρδιες, οι οποίες εκτείνονταν από τις 6.00 έως τις 18.00 η μία και από τις 12.00 έως τις 24.00 η άλλη. Πρόκειται για διαπιστώσεις επί των πραγματικών περιστατικών που δεν μπορούν πλέον να αμφισβητηθούν στο πλαίσιο της αναιρετικής δίκης. Οι δύο εργαζόμενοι ήλθαν σε συμφωνία για να καθορίσουν ποιος από αυτούς θα εργαζόταν κατά την πρώτη βάρδια και ποιος κατά τη δεύτερη. Δεδομένου ότι ο αναιρεσείων ήταν λάτρης των ταινιών και των τηλεοπτικών σειρών, εργαζόταν τις περισσότερες φορές κατά τη βάρδια από τις 12.00 έως τις 24.00. Η εργασία που παρείχετο κατά την περίοδο που καθορίσθηκε με αυτόν τον τρόπο ήταν «κανονική εργασία», απαιτούσε την παρουσία στη θέση εργασίας και περιελάμβανε κατά μέσο όρο από δύο έως τρεις ώρες πραγματικής εργασίας (επιθεώρηση στο ΚΜ, ελέγχους, μετρήσεις, ανάγνωση στοιχείων, συντήρηση μικρής έκτασης, αντικατάσταση φίλτρων, κ.λπ.), ενώ ο χρόνος που υπολείπεται συνίστατο στο να κάθεται ο εργαζόμενος μπροστά στην οθόνη, να επιβλέπει τις μεταδόσεις που πραγματοποιούνται στην οθόνη, να ανταποκρίνεται σε τυχόν σήμανση συναγερμών και να επεμβαίνει όποτε παρίστατο αναγκαίο. Ακόμη και παρακολουθώντας τηλεόραση ήταν δυνατόν να ελέγχει το σήμα· για αυτό, οι δύο τεχνικοί μπορούσαν κατά την άσκηση της επαγγελματικής τους δραστηριότητας να διαμένουν επίσης στον χώρο που ήταν στη διάθεσή τους κατά τη διάρκεια της ημέρας και να παρακολουθούν τηλεόραση.
3. Η αναιρεσίβλητη κατέβαλλε μισθό στον αναιρεσείοντα για τις δώδεκα ώρες κανονικής εργασίας (για την πραγματική παρουσία στη θέση εργασίας). Υπολόγιζε την περίοδο από τις 00.00 έως τις 6.00 το πρωί ως χρόνο ανάπαυσης, για τον οποίο δεν κατέβαλλε στον ενδιαφερόμενο καμία αμοιβή, ενώ τις έξι ώρες που υπολείπονταν, οι οποίες δεν συμπεριλαμβάνονταν στην ημερήσια βάρδια (για

παράδειγμα, από τις 6.00 έως τις 12.00 ή από τις 18.00 έως τις 24.00) τις θεωρούσε περίοδο διαρκούς επιφυλακής. Σε αυτήν την περίοδο ένας εργαζόμενος παρείχε εργασία (ως κανονική εργασία στο πλαίσιο της ημερήσιας βάρδιάς του), ενώ ο άλλος εργαζόμενος ήταν ελεύθερος. Αυτός μπορούσε να απομακρύνεται από το ΚΜ, να κάνει περίπατο με τον σκύλο του, να μεταβαίνει σε κάποιο από τα παρακείμενα καταλύματα ή [σελ. 3 του πρωτοτύπου] σε οποιαδήποτε άλλη θέση, χωρίς περιορισμούς. Έπρεπε όμως να υπάρχει δυνατότητα επικοινωνίας με τον εργαζόμενο σε περίπτωση κλήσης και, εφόσον ήταν απαραίτητο, αυτός όφειλε να ενεργοποιηθεί και να επιστρέψει στην εργασία εντός μίας ώρας. Τα συγκεκριμένα επιμέρους καθήκοντα μπορούσαν να παρασχεθούν κατά την πιο συμφέρουσα χρονική σειρά: μόνο οι επείγουσες δραστηριότητες έπρεπε να ασκηθούν αμέσως, ενώ οι λοιπές μπορούσαν ακόμη και να μετατεθούν για την επόμενη ημέρα. Για την εν λόγω περίοδο επιφυλακής, η αναιρεσίβλητη υπολόγιζε και κατέβαλλε στον αναιρεσείοντα μισθολογικό επίδομα (αποζημίωση) σε ποσοστό 20 % του βασικού μισθού· εάν, όμως, κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου επιφυλακής καθίστατο αναγκαία, κατόπιν κλήσης, πραγματική επέμβαση (με επιστροφή στη θέση εργασίας), ο χρόνος της πραγματικής επέμβασης υπολογιζόταν και αμειβόταν ως κανονική εργασία. Όλες οι ώρες εργασίας που όντως είχαν πραγματοποιηθεί εξισώνονταν από την αναιρεσίβλητη κατά την περίοδο αναφοράς έξι μηνών, έτσι ώστε στο τέλος της εν λόγω περιόδου αναφοράς δεν υπήρχαν υπεράριθμες ώρες κανονικής εργασίας.

4. Η αναιρεσίβλητη κατέβαλε στον αναιρεσείοντα τον μισθό και τα επιδόματα κατά την έννοια του εσωτερικού Κανονισμού περί του χρόνου εργασίας, ο οποίος, στο άρθρο 16, ορίζει ότι η διαρκής επιφυλακή λόγω υπηρεσιακών αναγκών συνεπάγεται τη δυνατότητα συνεχούς επικοινωνίας με τον εργαζόμενο εκτός του χρόνου εργασίας του, τηλεφωνικά ή με τη χρήση άλλων μέσων, προκειμένου να εξασφαλισθεί, σε περίπτωση ανάγκης, η δυνατότητα άφιξης στη θέση εργασίας. Η αναιρεσίβλητη ήταν αντίθετη με το να θεωρηθεί η εν λόγω περίοδος ως εφημερία. Κατά την έννοια του άρθρου 8 του παρατεθέντος εσωτερικού Κανονισμού, ως εφημερία θεωρείται η περίοδος κατά την οποία ο εργαζόμενος δεν μπορεί να διαθέτει ελεύθερα τον χρόνο του και οφείλει να είναι διαθέσιμος στη θέση εργασίας του, η οποία έχει καθορισθεί από το διευθυντικό στέλεχος της ομάδας, προκειμένου να είναι σε θέση να ξεκινήσει τη συνήθη εργασία του και/ή καθορισμένες δραστηριότητες και καθήκοντα που σχετίζονται με την εργασία του.

II. Εξέλιξη της διαδικασίας και επιχειρήματα των διαδίκων

5. Ο αναιρεσείων άσκησε αγωγή για την καταβολή μισθολογικών διαφορών οφειλόμενων για διαφορετικές αιτίες. Αντικείμενο της αποφάσεως του Vrhnovo sodišče (Ανώτατου Δικαστηρίου) στο πλαίσιο της αναιρετικής δίκης είναι το αίτημα καταβολής αμοιβής για τις ώρες για τις οποίες ζητήθηκε από τον αναιρεσείοντα η διαρκής επιφυλακή (έξι ώρες) και, ειδικότερα, ποσού αντίστοιχου με αυτό που καθορίζεται για την εργασία η οποία υπερβαίνει τον κανονικό χρόνο εργασίας (υπερωρίες για ακαθάριστο ποσό ύψους 53 985,02

ευρώ). Ο αναιρεσείων ισχυρίστηκε ότι η αναιρεσίβλητη έπρεπε να υπολογίσει στον χρόνο εργασίας, ήτοι να θεωρήσει ως πραγματική επαγγελματική δραστηριότητα, επίσης την περίοδο διαρκούς επιφυλακής κατά την οποία αυτός ήταν καταρχήν ελεύθερος, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι κατά την εν λόγω περίοδο άσκησε ή όχι ορισμένη επαγγελματική δραστηριότητα. Προς στήριξη του αιτήματός του, ο αναιρεσείων επικαλέστηκε την περίσταση ότι ζούσε στον τόπο όπου παρείχε την εργασία του και ότι για τον λόγο αυτόν έπρεπε να θεωρηθεί ότι ήταν παρών στον τόπο εργασίας του για όλο τον χρόνο, στην πράξη 24 ώρες ημερησίως. Δεν ελήφθησαν υπόψη στο πλαίσιο της συλλογικής σύμβασης εργασίας όλες οι προσπάθειες του συνδικάτου των εργαζομένων στην τηλεοπτική μετάδοση με σκοπό τη ρύθμιση της θέσης των εργαζομένων στα κέντρα μετάδοσης. Η αναιρεσίβλητη θέσπισε τον Κανονισμό περί του χρόνου εργασίας (κατά το έτος 2011), στον οποίο όρισε τη διαρκή επιφυλακή ως χρόνο που δεν προσμετράται στον χρόνο εργασίας. Εντούτοις, η φύση [σελ. 4 του πρωτοτύπου] της εργασίας και της διαμονής πλησίον των κέντρων μετάδοσης ήταν τέτοια, ώστε ο αναιρεσείων δεν μπορούσε να διαθέτει ελεύθερα τον χρόνο του ούτε κατά τις περιόδους που βρισκόταν εκτός υπηρεσίας, στον βαθμό που κατά τη διάρκεια της επιφυλακής όφειλε, όποτε απαιτούνταν, να απαντά στις κλήσεις και να φθάνει στη θέση εργασίας εντός μίας ώρας. Λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι στις περιοχές όπου βρίσκονται τα ΚΜ δεν υπήρχαν πολλές δυνατότητες ενασχόλησης με δραστηριότητες κατά τον ελεύθερο χρόνο, τις περισσότερες φορές ο αναιρεσείων παρέμενε καθ'όλο τον χρόνο στις εγκαταστάσεις του ΚΜ. Ο αναιρεσείων ισχυρίζεται ότι είναι αναγκαίο να χαρακτηριστεί αυτός ο χρόνος ως εφημερία και, συνεπώς, ως πραγματική άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας, και έτσι θα πρέπει να καταβληθεί αμοιβή για τον χρόνο αυτόν, στον βαθμό που υπερβαίνει τον κανονικό χρόνο εργασίας, ως εργασία υπερβαίνουσα τον κανονικό χρόνο εργασίας (υπερωρίες), καίτοι η αναιρεσίβλητη δεν διέταξε ούτε ζήτησε ρητώς την εφημερία και, κατά συνέπεια, την παρουσία του εργαζόμενου στη θέση εργασίας αυτές τις έξι ώρες.

6. Η αναιρεσίβλητη βάλλει κατά του ένδικου βοηθήματος του αναιρεσειόντος. Ισχυρίζεται ότι ο αναιρεσείων, μετά τις δώδεκα ώρες εκπλήρωσης της υποχρέωσής του για παροχή εργασίας, δεν βρισκόταν σε εφημερία, εφόσον ήταν ελεύθερος, ήτοι σε καθεστώς διαρκούς επιφυλακής, η οποία δεν συνιστά «χρόνο εργασίας». Η αναιρεσίβλητη προσμέτρησε και κατέβαλε στον αναιρεσειόντα μισθολογικό επίδομα για τη διαρκή επιφυλακή (και πέραν αυτού, επίσης, επίδομα για την ακανόνιστη κατανομή του χρόνου εργασίας), άπαντα σε συμφωνία με τον εσωτερικό Κανονισμό περί του χρόνου εργασίας.
7. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο απέρριψε το αίτημα καταβολής των υπερωριών [παραλειπόμενα]. Έκρινε ότι οι ώρες διαρκούς επιφυλακής, λαμβανομένης υπόψη της φύσεως των υποχρεώσεων του αναιρεσειόντος κατά την εν λόγω περίοδο, δεν μπορούν να θεωρηθούν εφημερία. Οι ώρες εργασίας που όντως πραγματοποιήθηκαν καταβλήθηκαν στον αναιρεσειόντα ως κανονική εργασία και εξισώθηκαν, στο πλαίσιο ανακατανομής του χρόνου εργασίας, κατά την εξαμηνιαία περίοδο αναφοράς. Αντιθέτως, ο χρόνος που υπολειπόταν, κατά τον οποίο ο αναιρεσείων βρισκόταν αποκλειστικά σε καθεστώς επιφυλακής και

απαντούσε σε τυχόν κλήσεις, δεν θεωρείται πραγματική εργασία (πραγματική άσκηση καθηκόντων) που θα έπρεπε να θεωρηθεί και να αμειφθεί ως εφημερία, ήτοι, στον βαθμό που υπερβαίνει τον κανονικό χρόνο εργασίας, ως κανονική εργασία. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου δεν ζητήθηκε από τον αναιρεσείοντα να είναι παρών στη θέση εργασίας. Συνεπώς, η εν λόγω περίοδος, για την οποία ο αναιρεσείων έλαβε προσήκουσα αμοιβή (το 20 % του βασικού μισθού), θεωρείται επιφυλακή και όχι χρόνος εργασίας. Η αναιρεσίβλητη δεν διέταξε την πραγματοποίηση εφημερίας ούτε ζήτησε από τον εργαζόμενο να διαμένει κατά την περίοδο επιφυλακής στον τόπο εργασίας. Πάντοτε σύμφωνα με το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, εάν ο αναιρεσείων διέμενε στον τόπο εργασίας, ήτοι στις εγκαταστάσεις του ΚΜ εξ ίδιας βουλήσεως, αυτό δεν μπορεί να αποτελέσει βάση για την αποδοχή του ένδικου βοηθήματος που ασκήθηκε από αυτόν.

8. Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο απέρριψε κατά το μέρος αυτό την έφεση που άσκησε ο αναιρεσείων [παραλειπόμενα]. Το εν λόγω δικαστήριο έκρινε ότι ο αναιρεσείων, κατά την περίοδο για την οποία απαιτεί αμοιβή ως εργασία που υπερβαίνει τον κανονικό χρόνο εργασίας, εφόσον βρισκόταν σε εφημερία, δεν είχε λάβει διαταγή για πραγματοποίηση εφημερίας ούτε του είχε ζητηθεί από την αναιρεσίβλητη να είναι παρών στη θέση εργασίας, παρά μόνο του είχε ζητηθεί να επιστρέψει, εφόσον ήταν αναγκαίο, στον τόπο εργασίας εντός μίας ώρας. Η παραμονή του αναιρεσείοντος [σελ. 5 του πρωτοτύπου] στο ΚΜ, μετά τις δώδεκα ώρες παροχής κανονικής εργασίας, δεν συνιστά εφημερία, καίτοι αυτός μετά από αυτή την περίοδο δεν επέστρεψε στην οικία του, «κάτω χαμηλά». Η υποχρέωση εργασίας που είχε ο αναιρεσείων εκείνη την περίοδο αντιστοιχεί στον ορισμό της διαρκούς επιφυλακής λόγω υπηρεσιακών αναγκών κατά την έννοια του άρθρου 16 του Κανονισμού της αναιρεσίβλητης περί του χρόνου εργασίας. Η πραγματική (κανονική) εργασία διαρκούσε δώδεκα ώρες, περίοδο την οποία η αναιρεσίβλητη αναγνώρισε ως κανονική εργασία και για την οποία κατέβαλε επίσης αντίστοιχη αμοιβή στον αναιρεσείοντα. Η αναιρεσίβλητη αναγνώρισε και κατέβαλε αμοιβή επίσης για τις ώρες πραγματικής εργασίας που παρείχε ο αναιρεσείων ως κανονική εργασία, όταν, κατόπιν κλήσης, όφειλε να παρουσιαστεί στον τόπο εργασίας, τη στιγμή που βρισκόταν σε καθεστώς επιφυλακής. Ο αναιρεσείων εκμεταλλεύτηκε αυτές τις ώρες στο πλαίσιο της εξίσωσης κατά την εξαμηνιαία περίοδο αναφοράς. Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο διευκρίνισε επίσης ότι οι αποφάσεις που εκδόθηκαν από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: ΔΕΕ) στις υποθέσεις C-303/98, Simar, και C-151/02, Jaeger, δεν είχαν ως αντικείμενο περιπτώσεις εξ ολοκλήρου συγκρίσιμες.
9. Ο αναιρεσείων κατέθεσε ενώπιον του παραπέμποντος δικαστηρίου αίτηση αναίρεσης, με την οποία ισχυρίζεται ότι η αναιρεσίβλητη δεν καθόρισε με σαφήνεια τον χρόνο εργασίας και τη διάρκεια των βαρδιών, αλλά κατέλειπε στους δύο εργαζόμενους στα ΚΜ την ευχέρεια να συμφωνήσουν σχετικώς. Ο αναιρεσείων ισχυρίζεται ότι το δικαστήριο εξέλαβε εσφαλμένα την έννοια του χρόνου πραγματικής εργασίας, στον βαθμό που ο τελευταίος δεν είναι μόνο ο χρόνος κατά τον οποίο ο εργαζόμενος παρέχει πραγματικά εργασία, αλλά επίσης όλος εκείνος ο χρόνος κατά τον οποίο είναι παρών στον τόπο που καθορίστηκε

από τον εργοδότη. Παρά το χρονοδιάγραμμα των ωρών εργασίας, η αναιρεσίβλητη του επέβαλε στην πραγματικότητα βάρδιες εργασίας περισσότερων ημερών. Έκανε κατάχρηση του θεσμού της διαρκούς επιφυλακής με σκοπό να βλάψει τον αναιρεσειόντα υπό το πρίσμα της αμοιβής για τον χρόνο κατά τον οποίο αυτός έπρεπε να είναι διαθέσιμος. Επειδή την περίοδο κατά την οποία επιβλήθηκε «βάρδια περισσότερων ημερών», αυτός δεν μπορούσε να διαθέτει τον χρόνο του από τη στιγμή που βρισκόταν είτε στο όρος Pohorje είτε στο όρος Krnavec, δεν συμφωνεί με την άποψη ότι κατά την περίοδο αυτήν δεν ασκούσε επαγγελματική δραστηριότητα. Ο αναιρεσειών ισχυρίζεται ότι η διαρκής επιφυλακή, ήτοι η συνεχής παρουσία στην περιοχή όπου βρίσκεται το KM σημαίνει ότι αυτός στην πράξη εργαζόταν (τουλάχιστον) δεκαοχτώ ώρες ημερησίως, ενώ η συνεχής παρουσία στο KM ζητήθηκε λόγω του ότι ήταν αναγκαίο να εκτελεί στα κέντρα μετάδοσης βάρδιες εργασίας είκοσι τεσσάρων ωρών.

III. Εθνική νομοθεσία

10. Ο Zakon o delovnih razmerjih [νόμος περί σχέσεων εργασίας] (ZDR-1; Uradni list RS n. 21/2013 και επόμενα) ορίζει τον χρόνο εργασίας στο άρθρο 142, το οποίο έχει ως εξής:

«Άρθρο 142

(1) Ο χρόνος εργασίας είναι ο χρόνος πραγματικής εργασίας και ο χρόνος αναπαύσεως κατά την έννοια του άρθρου 154¹ του παρόντος νόμου, όπως επίσης ο χρόνος που αντιστοιχεί στις δικαιολογημένες απουσίες από την εργασία βάσει του νόμου και της συλλογικής συμβάσεως ή βάσει γενικής κανονιστικής πράξεως.

[σελ. 6 του πρωτοτύπου]

(2) Συνιστά χρόνο πραγματικής εργασίας όλος ο χρόνος κατά τον οποίο ο εργαζόμενος εργάζεται ως τέτοιος νοείται η περίοδος κατά την οποία ο εργαζόμενος βρίσκεται στη διάθεση του εργοδότη και εκπληρώνει τις εργασιακές του υποχρεώσεις βάσει της συμβάσεως πρόσληψης.

(3) Ο χρόνος πραγματικής εργασίας αποτελεί τη βάση για τον υπολογισμό της παραγωγικότητας της εργασίας».

11. Η συλλογική σύμβαση για τον δημόσιο τομέα (CCSP; Ur. 1. RS n. 57/2008 και επόμενα)² όριζε, στο άρθρο 46, τα εξής:

¹ Το άρθρο 154 του ZDR-1 ρυθμίζει το ζήτημα των διαλειμμάτων κατά τη διάρκεια του χρόνου εργασίας, τα οποία προσμετρώνται στον χρόνο εργασίας.

² [παραλειπόμενα] [αναφορές σχετικές με τη συλλογική σύμβαση, όπως ίσχυε στη διαφορά της κύριας δίκης]

«Οι δημόσιοι υπάλληλοι δικαιούνται μισθολογικό επίδομα για την περίοδο διαρκούς επιφυλακής ανερχόμενο σε ποσοστό 20 % της ωριαίας αμοιβής του βασικού μισθού. Οι περίοδοι διαρκούς επιφυλακής των δημοσίων υπαλλήλων δεν υπολογίζονται ως χρόνος εργασίας».

12. Ο εσωτερικός Κανονισμός της RTV (αναιρεσίβλητης) περί του χρόνου εργασίας, της 22ας Δεκεμβρίου 2010, ορίζει τα εξής:

«Άρθρο 6

Στο πλαίσιο των διοικητικών μονάδων ή υπηρεσιών επιτρέπεται η καθιέρωση εφημερίας ή άλλης μορφής επιφυλακής λόγω υπηρεσιακών αναγκών, όταν αυτό επιβάλλεται από την ανάγκη παροχής ορισμένης εργασίας αδιαλείπτως ή σε καθορισμένη ημέρα ή εντός καθορισμένης προθεσμίας για λόγους προστασίας από φυσικές καταστροφές ή περιστατικά άλλου είδους, ήτοι εξαιτίας έκτακτων περιστάσεων οι οποίες είναι ανεξάρτητες από τη βούληση του εργοδότη και τις οποίες ο τελευταίος δεν μπορεί να εμποδίσει.

Άρθρο 8

Οι περίοδοι εφημερίας είναι αυτές κατά τις οποίες ο εργαζόμενος δεν μπορεί να διαθέτει ελεύθερα τον χρόνο του και πρέπει να παραμένει διαθέσιμος στη θέση εργασίας του ή σε άλλη θέση εργασίας που καθορίζεται από τη διεύθυνση, κατά τρόπον ώστε ο εν λόγω εργαζόμενος να είναι σε θέση να ξεκινήσει τη συνήθη εργασία του και/ή καθορισμένες δραστηριότητες και καθήκοντα που σχετίζονται με την εργασία του. Θεωρείται εφημερία επίσης ο χρόνος που δαπάνησε ο εργαζόμενος για μετακινήσεις στην επικράτεια με οχήματα υπό την ιδιότητα του επιβάτη.

Άρθρο 9

Ο συνολικός χρόνος εφημερίας θεωρείται χρόνος εργασίας.

[σελ. 7 του πρωτοτύπου]

Άρθρο 16

Για τον εργαζόμενο η περίοδος διαρκούς επιφυλακής λόγω υπηρεσιακών αναγκών μπορεί να καθορίζεται με βάση την παραγωγική διαδικασία και την ετήσια υποδιαίρεση της εργασίας σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης (οργανωτικές μονάδες) ή ΠΠΜ (προγραμματισμού παραγωγικών μονάδων). Η διαρκής επιφυλακή συνεπάγεται τη δυνατότητα συνεχούς επικοινωνίας με τον εργαζόμενο εκτός του χρόνου εργασίας του, τηλεφωνικά ή με τη χρήση άλλων μέσων, προκειμένου, σε περίπτωση ανάγκης, να εξασφαλισθεί η δυνατότητα άφιξης στη θέση εργασίας. Η περίοδος του μέγιστου αποδεκτού χρόνου για την άφιξη στον τόπο εργασίας είναι μία ώρα. Η διαρκής επιφυλακή πρέπει να διατάσσεται γραπτώς και σε συμφωνία με τον εργαζόμενο τουλάχιστον δύο ημέρες πριν. Η

γραπτή διαταγή (έντυπο 5) για την περίοδο διαρκούς επιφυλακής κατά την εργασία μπορεί να καθορίζεται σε μηνιαία, εβδομαδιαία ή ημερήσια βάση.

Οι περίοδοι διαρκούς επιφυλακής δεν υπολογίζονται ως χρόνος εργασίας υπέρ του εργαζομένου».

IV. Λόγοι της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

13. Αντικείμενο της παρούσας εργατικής διαφοράς είναι η αμοιβή του χρόνου που δαπάνησε ο αναιρεσείων σε κατάσταση διαρκούς επιφυλακής. Το παρόν δικάζον τμήμα έχει επίγνωση του ότι το ζήτημα της αμοιβής δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2003/88. Εντούτοις, για τους σκοπούς εκδόσεως αποφάσεως επί της αιτήσεως αναιρέσεως που κατέθεσε ο αναιρεσείων, διαπιστώνει ότι είναι δυνατή η κρίση επί της βασιμότητας του ένδικου βοηθήματος που άσκησε ο ανωτέρω, μόνον εφόσον δοθεί απάντηση στα ερωτήματα που υποβάλλονται με την παρούσα. Λόγω της ιδιαιτερότητας της αμφισβητούμενης εν προκειμένω υποθέσεως δεν είναι δυνατόν να εξευρεθεί εντελώς σαφής απάντηση στις αποφάσεις που έκριναν επί ανάλογων ζητημάτων, και ειδικότερα, στις αποφάσεις που εκδόθηκαν επί των υποθέσεων:

- Simar (C-303/98), στην οποία το ΔΕΕ χαρακτήρισε τη φυσική παρουσία και τη διαθεσιμότητα του εργαζομένου στη θέση εργασίας για την παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών ως άσκηση επαγγελματικών καθηκόντων, ακόμη και αν η όντως ασκούμενη δραστηριότητα διαφέρει ανάλογα με τις περιστάσεις (εφημερίες του ιατρικού προσωπικού).
- Jaeger (C-151/02), στην οποία το ΔΕΕ έκρινε ότι, σε μία κατάσταση κατά την οποία πρέπει να υπάρχει δυνατότητα συνεχούς επικοινωνίας με τον εργαζόμενο λόγω υπηρεσιακών αναγκών, αλλά δεν επιβάλλεται σε αυτόν η υποχρέωση παρουσίας στον χώρο εργασίας, και κατά την οποία, ωστόσο, ο εργαζόμενος, μολονότι είναι στη διάθεση του εργοδότη του, αφού πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα επικοινωνίας μαζί του, υπόκειται σε λιγότερους περιορισμούς κατά τη διαχείριση του χρόνου του και μπορεί να ασχοληθεί με τα ενδιαφέροντά του, «χρόνος εργασίας» υπό την έννοια της οδηγίας θεωρείται μόνον ο χρόνος της πραγματικής παροχής υπηρεσιών.

[σελ. 8 του πρωτοτύπου]

- Tycó (C-266/14), στην οποία το ΔΕΕ έκρινε ότι θεωρείται χρόνος εργασίας και ο χρόνος κατά τον οποίο ο εργαζόμενος μεταβαίνει με όχημα στην εργασία, εφόσον η δραστηριότητα ασκείται στην επικράτεια και στην υποχρέωση για παροχή εργασίας περιλαμβάνεται επίσης η μετακίνηση στην κατοικία των πελατών όπου ο εργαζόμενος ασκεί την επαγγελματική του δραστηριότητα.
- Matzak (C-518/15), στην οποία το ΔΕΕ έκρινε ότι και η επιφυλακή πυροσβέστη, με τον οποίο πρέπει να υπάρχει δυνατότητα συνεχούς

επικοινωνίας στην κατοικία του και ο οποίος έχει την υποχρέωση να μεταβαίνει στον τόπο εργασίας εντός οκτώ λεπτών από την κλήση, συνιστά χρόνο εργασίας, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι οι μετακινήσεις του και η δυνατότητά του να διαθέτει τον ελεύθερο χρόνο του είναι περιορισμένες λόγω της υποχρέωσης που συνδέεται με την επιφυλακή, δεδομένου ότι στο πλαίσιο αυτό είναι κρίσιμες δύο περιστάσεις και, ειδικότερα, ότι ο εργαζόμενος πρέπει να είναι στην οικία του κατά την περίοδο επιφυλακής (καθορισμένος τόπος) και ότι ο χρόνος αντίδρασης είναι σύντομος (8 λεπτά).

14. Οι περιστάσεις της υπό κρίση περίπτωσης που περιήλθαν σε γνώση του παραπέμποντος δικαστηρίου είναι διαφορετικές από αυτές των ανωτέρω παρατιθέμενων περιπτώσεων, λόγω της ιδιαιτερότητας της παρασχεθείσας εργασίας και του τόπου άσκησης της επαγγελματικής δραστηριότητας. Στην υπό κρίση περίπτωση πρόκειται για κέντρα μετάδοσης ευρισκόμενα σε δυσπρόσιτες περιοχές, ιδίως σε περίπτωση αντίξωων καιρικών συνθηκών. Το ΚΜ του Pohorje βρίσκεται σε υψόμετρο 1050 μ. πάνω από το επίπεδο της θάλασσας, ενώ το ΚΜ του Krvavec βρίσκεται σε υψόμετρο 1740 μ. πάνω από το επίπεδο της θάλασσας, με αποτέλεσμα οι εργαζόμενοι, όταν αναλαμβάνουν υπηρεσία στα εν λόγω κέντρα μετάδοσης, να διαμένουν εκεί για όλο τον χρόνο. Σε αυτές τις περιοχές οι δυνατότητες ενασχόλησης με δραστηριότητες κατά τον ελεύθερο χρόνο είναι μειωμένες. Μία από τις δύο περιοχές βρίσκεται, εξάλλου, τόσο μακριά από τη συνήθη διαμονή του αναιρεσειόντος, ώστε δεν αμφισβητείται ούτε η θεωρητική δυνατότητα επιστροφής στην οικία του όταν οι καιρικές συνθήκες είναι περισσότερο ευνοϊκές. Το παρόν δικάζον τμήμα κρίνει ότι η θέση του αναιρεσειόντος είναι διαφορετική από αυτές στις οποίες βρίσκονταν οι εργαζόμενοι στις υποθέσεις των οποίων έχει ήδη επιληφθεί το ΔΕΕ. Το παρόν δικάζον τμήμα εντοπίζει μία διαφορά σε σχέση με την υπόθεση Simar (C-303/98) ως προς το γεγονός ότι στην παρούσα υπόθεση δεν ήταν απαραίτητη ούτε ζητήθηκε η φυσική παρουσία του αναιρεσειόντος και η διαθεσιμότητά του στον τόπο εργασίας κατά τις περιόδους επιφυλακής, με εξαίρεση την περίπτωση επέμβασης. Σε σχέση με την υπόθεση Jaeger (C-151/02), η οποία παρουσιάζει τις μεγαλύτερες ομοιότητες, το παρόν δικάζον τμήμα εντοπίζει μία διαφορά ως προς το γεγονός ότι ο αναιρεσειών υπέκειτο σε περισσότερους περιορισμούς κατά τη διαχείριση του χρόνου του και την ενασχόληση με τα ενδιαφέροντά του λόγω της γεωγραφικής θέσης των περιοχών αυτών (και όχι διότι έπρεπε να υπάρχει δυνατότητα συνεχούς επικοινωνίας με αυτόν). Ο ακριβής τόπος στον οποίο έπρεπε να βρίσκεται ο αναιρεσειών δεν είχε καθορισθεί από την αναιρεσίβλητη. Ο λόγος για τον οποίο ο αναιρεσειών ζούσε στον τόπο όπου παρείχε την εργασία του δεν έγκειτο στο γεγονός ότι αυτός έπρεπε να είναι διαθέσιμος κατά τις περιόδους επιφυλακής, αλλά στα γεωγραφικά χαρακτηριστικά της περιοχής όπου ασκούσε την επαγγελματική δραστηριότητα. Το παρόν δικαστήριο εντοπίζει μία διαφορά σε σχέση με την εξεταζόμενη υπόθεση στην υπόθεση Tyco (C-266/14) ως προς το γεγονός ότι δεν είναι δυνατόν να εξομοιωθεί η πραγματοποίηση της μετακίνησης προς την κατοικία των πελατών, ως μέρος της διαδικασίας εργασίας, με την κατάσταση επιφυλακής. Και, τέλος, η διαφορά σε σχέση με την υπόθεση Matzak (C-518/15) είναι δεδομένη, κατά το παρόν δικάζον τμήμα, από το γεγονός

ότι δεν επιβλήθηκε στον αναιρεσείοντα η υποχρέωση να διαμένει σε καθορισμένο τόπο και από το ότι αυτός είχε επίσης ουσιωδώς περισσότερο χρόνο για να αντιδράσει στην κλήση.

[σελ. 9 του πρωτοτύπου]

15. Τα ερωτήματα που το παρόν δικάζον τμήμα υποβάλλει στο ΔΕΕ είναι τα ακόλουθα:

- Έχει το άρθρο 2 της οδηγίας 2003/88 την έννοια ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές της παρούσας διαδικασίας, θεωρείται ως χρόνος εργασίας η διαρκής επιφυλακή, κατά τη διάρκεια της οποίας ο εργαζόμενος που παρέχει τις υπηρεσίες του σε ραδιοτηλεοπτικό οργανισμό πρέπει, την περίοδο κατά την οποία είναι εκτός υπηρεσίας (όταν δεν είναι αναγκαίο να είναι παρών στη θέση εργασίας), να είναι διαθέσιμος μόλις του ζητηθεί και, αν υπάρχει ανάγκη, να μπορεί να φθάσει στη θέση εργασίας του εντός μίας ώρας;
- Ασκεί επιρροή, ως προς τον ορισμό της φύσεως της διαρκούς επιφυλακής, υπό περιστάσεις όπως αυτές της παρούσας διαδικασίας, το γεγονός ότι ο εργαζόμενος διαμένει σε κατάλυμα ευρισκόμενο στον τόπο όπου παρέχει την εργασία του (ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός), στον βαθμό που τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά του τόπου αυτού καθιστούν αδύνατη (ή πιο δυσχερή) την ημερήσια επιστροφή του στην οικία του («κάτω χαμηλά»);
- Πρέπει η απάντηση στα δύο προηγούμενα ερωτήματα να διαφοροποιηθεί εάν πρόκειται για τόπο στον οποίο οι δυνατότητες ενασχόλησης με δραστηριότητες κατά τον ελεύθερο χρόνο είναι περιορισμένες εξαιτίας των γεωγραφικών χαρακτηριστικών της περιοχής ή για τόπο στον οποίο ο εργαζόμενος υπόκειται σε περισσότερους περιορισμούς κατά τη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου του και την ενασχόληση με τα ενδιαφέροντά του (πράγμα το οποίο δεν θα συνέβαινε, εάν ζούσε στην οικία του);

[παραλειπόμενα]